

Indhold

Side 2:

Bestyrelsen
Aktivitetskalenderen
Redaktionelt

Side 3:

Formanden beklager

Side 4:

Magasin du Nord

Side 5-6:

Inge Lehmann

Side 7:

Eske Willerslev og DNA

Side 8-9:

Norske storgårde

Side 10:

Vejlesø rundt

Side 11-12:

Birkerødturen

Side 13

Claus Bryld

Side 14-15

Rudersdal Museer

Side 15:

Kontakt
Generalforsamling 2023

Side 16

Selskabet

FRA LOKALHISTORIEN

Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne

Mølleåens udløb ved Strandmøllen, ca. 1912

Januar 2023

Bestyrelsen 2022/23

Formand:	Cand. scient. Axel Bredsdorff
Næstformand:	Civilingeniør Søren P. Petersen
Kasserer:	Konsulent Verner Hylby
Redaktør:	Museumskonsulent, PhD Niels Peter Stilling
Øvrige medlemmer:	Etnolog Birgitte Schjerning Povlsen Konsulent Georg Lund Lærer Sanne Rud Cand. mag. Carsten Erichsen IT-konsulent Erik Trudsø Jespersen Teknisk tegner Kirsten Kristensen Mag.art. Bjarne Pedersen

Aktivitetskalender - foråret 2023

7. feb.:	Hvad du ønsker skal du få (se side 4)
1. mar.:	Inge Lehmann (se side 5-6) (off)
30. mar.:	Eske Willerslev og DNA (se side 7) (off)
20. apr.:	Norske storgårde (se side 8-9) (off)
2. maj:	Vejle Sø, Malmmosen og Verdens Ende (se side 10)
8. maj:	Birkerød-turen (se side 11-12) (off)
31. maj:	Generalforsamling
Den 6. jun.:	Hvilken befrielse? (se side 13) (off)

REDAKTIONELT

Redaktion: Bjarne Pedersen, Carsten Erichsen,
Axel Bredsdorff (ansvarshavende)

Oplag: 1100 eks.

Tryk: Idon Grafisk aps

Udgivet: Januar 2023

FORSIDE:

I små 300 år var der mølledrift ved Mølleåens udløb til Øresund. I 1898 lukkede papirproduktionen, og bygningerne forfaldt, som det fremgår af fotoet. Men en del af de markante driftsbygninger blev bevaret, ikke mindst takket været arkitekten Carl Brummer. (Historisk Arkiv)

Undskyld for dårlig kommunikation

af Axel Bredsdorff

Torsdag den 17. november mødte 23 håbefulde mennesker op på Mariehøjcentret for at høre det i ”NYT” annoncerede foredrag af professor Claus Bryld. Men de kom forgæves. For Claus Bryld havde allerede primo oktober meldt afbud, grundet sygdom. Vi havde via vores ”Nyhedsmail-service” i en længere mail om Niels Peter Stillings foredrag om danske dronninger, og Niels Brimnes foredrag om Schimmelmänn til slut anført, at det tredje af efterårets tilbageværende arrangementer var aflyst, grundet Brylds sygdom. Og så troede vi, at ”den *hellige grav var velforvaret*”, men det var den tilsyneladende ikke. For det første fik vi ikke kommunikeret aflysningen på vores hjemmeside www.histtop.dk, og her kunne man kun læse, at alt blev som planlagt. For det andet var det dumt, at vi lavede en mail om Bryld-arrangementets aflysning næsten 6 uger før det skulle have fundet sted. For det tredje er det stadig ikke alle medlemmer, der har meldt sig på nyhedsmailen, og så få man ikke besked om ændringer i programmet. Men som hovedet på sømmet har det vist sig, at der tilsyneladende er noget galt med vores nuværende mail-system. Mange medlemmer, som er på mailen og som ofte modtager den, også oplever, at de af og til ikke modtager nyhedsmailen. Og et kig i ”spam-filteret” viser at den heller ikke gemmer sig her.

Bestyrelsen er nu opmærksomme på problemet og lover ”*bod og bedring*”: Vi vil overgå til et andet mail-system, der er betydeligt mere driftssikkert. Vi vil bestræbe os på ikke at sammenblande for mange informationer i samme mail. Og vi vil sørge for, at hjemmesiden også er opdateret med relevante ændringer. Hvis de, af vore medlemmer, som fortsat ikke har tilmeldt sig mail-service vil gøre dette (via hjemmesiden), så kan vi

med disse fire initiativer måske undgå, at en tilsvarende meget beklagelig hændelse gentages.

I Søllerødbogen 2022 blev dette foto bragt, med spørgsmålet: ”Hvad er det for et monument?” Svaret er, at det er en del af jernbanebroen over Skodsborgvej, fra 1895. (Foto: Axel Bredsdorff)

”Hvad du ønsker, skal du få”
Tirsdag, den 7. februar kl. 14:00-15:30
Mothgården, Søllerødvej 25, Holte

Selskabets medlemmer inviteres til en guidet rundvisning i udstillingen ”*Hvad du ønsker skal du få*”, der tager udgangspunkt i Magasin du Nords historie, også i Søllerød. I december var der fokus på at handle julegaver, i januar og februar er fokus på ”Udsalg”.

Der er, som altid for medlemmer, gratis adgang, men husk tilmelding, da det er begrænset hvor mange, der kan deltage i rundvisningen. Tilmelding sker til selskabets sekretær Kirsten:

sekretariat@histtop.dk

Tilmelding starter den 31. januar, kl. 9:00

Arr: Rudersdal Museum

Foto: ”Magasin du Nord”s filial (ca. 19XX) på Vedbæk Stationsvej, hvor sognegården i dag ligger. (Foto: Historisk Arkiv)

Kontakt?

Selskabets sekretær Kirsten Kristensen kan træffes på tlf. 4611 5653, hver onsdag kl. 12.30 - 14.00 eller på mail sekretariat@histtop.dk. Formanden kan kontaktes: formand@histtop.dk

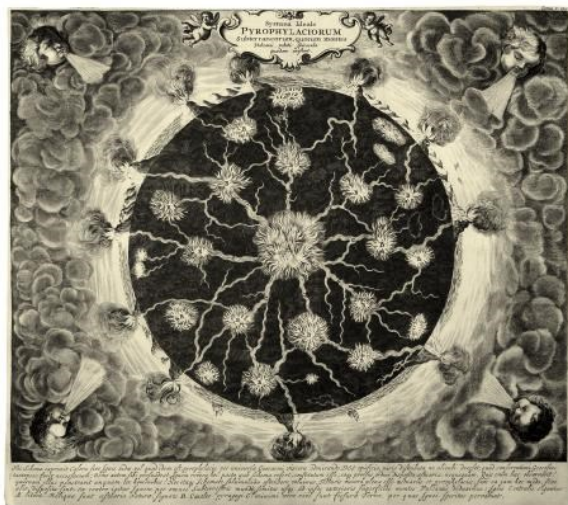
Inge Lehmann - Danmarks ukendte verdensstjerne

Foredrag ved cand.scient Hanne Strager

Onsdag, den 1. marts, kl. 19:30,
Søllerød Sognegård, Søllerødvej 13

Foredraget er baseret på bogen ”*Skyggezonen*”, den første biografi om Inge Lehmann. Hun forandrede fuldstændigt vores forståelse af den jord vi bor på. Men hvem var hun og hvorfor har vi ikke hørt om hende i skolen?

Inge Lehmann blev født i 1888 og voksede op i en tid, hvor det ikke var almindeligt at en kvinde gjorde sig bemærket i videnskabens verden. I foredraget fortælles både om hendes opdagelser, hendes kamp for at blive respekteret og om hendes egne indre dæmoner.

En gængs opfattelse af jordens indre (her fra 1644), der skulle forklare vulkaners opståen. Det var forestillinger som denne Inge Lehmann afgørende gjorde op med.

I 1936 opdagede Inge Lehmann, at jorden har en fast indre kerne. I foredraget vil Hanne Strager fortælle om opdagelsen, hvad der førte til den og hvilken betydning den har i dag.

Inge Lehmanns videnskabelige arbejde mødte ingen forståelse i Danmark og hun måtte i en stor del af sit liv kæmpe med mandlige kollegaer, der chikanerede og forbigik hende.

Inge Lehmanns videnskabelige arbejde mødte ingen forståelse i Danmark og hun måtte i en stor del af sit liv kæmpe med mandlige kollegaer, der chikanerede og forbigik hende. Hendes vej til at blive verdens første kvindelig seismolog var præget af tilfældigheder og tvivl, men også af viljestyrke og ganske særlige evner.

Inge Lehmann havde en særlig tilknytning til Holte/Søllerød, da hun allerede i 1920'erne købte et lille hus på Søbakkevej i Søllerød. Her søgte hun hen for at få fred og ro og mange af hendes udenlandske kolleger oplevede også at blive inviteret til hendes "*refugium*".

Takket været adgangen til hidtil ukendte private breve vil Hanne også fortælle om mennesket Inge Lehmann. Om Inges opvækst i en dysfunktionel familie, om studieliv og sammenbrud og en godt skjult kærlighed

Hanne Strager er forfatter og cand.scient i biologi. Hun er udstillingschef på "*The Whale*" – et kommende museum om hvaler i Norge og var inden det i en årrække, udstillings- og formidlingschef på Statens Naturhistoriske Museum. I 2009 blev Hanne udnævnt til "*Årets Formidler*" ved Det naturvidenskabelig Fakultet på Københavns Universitet.

Hun har endvidere medvirket i en række TV-udsendelser og podcasts.

Foto: Inge Lehmann, ungdomsportræt, ca. 1919.

Nyeste forskning i Vedbækfundene

Foredrag ved professor Eske Willerslev

Onsdag den 30. marts, kl. 17:00, Per Kirkeby-salen,
Mariehøjcentret, Øverødvej 246B, Gl. Holte

Rudersdal Museer arrangerer i samarbejde med Historisk-topografisk Selskab for Søllerødeggen foredrag ved professor Eske Willerslev, der netop har forsket i Vedbækfundene og som ved hjælp af DNA-analyser kan give et unikt indblik i livet for over 7000 år siden.

Eske Willerslev er den førende DNA-forsker i Danmark og er blandt andet professor ved Københavns Universitets Center for Geogenetik.

Billetter kan købes på museets hjemmeside

www.rudersdalmuseer.dk

Fra den 1. februar 2023

Pris: 50 kr/medlem (70 kr/ikke-medlem)

NB! Bemærk tidspunktet: **Kl. 17:00**

Caféen er åben.

Foto: Lundbeckfonden

Norske storgårde fra den danske tid

Foredrag ved tidl. Museumleder Niels Peter Stilling

Torsdag, den 20. april kl. 19:30,

Søllerød Sognegård, Søllerødvej 13, Holte

Niels Peter Stilling er så småt ved at lægge sidste hånd på sit manuskript om de norske herregårde fra den danske tid. Bogen er bd. 6 i hans storværk om Danmarks Herregårde, som Gyldendal har udgivet siden 2014.

Historien om de norske herregårde er lidt anderledes end i de andre danske landsdele. Derfor er det også bevidst, at begrebet ”Storgårde” anvendes. For det første uddøde den gamle norske adel i 1600-tallet, for det andet er kun på ganske få af storgårdene at landbruget har været hovedsagen, og for det tredje er storgårdenes historie fra 16-1700-tallet og frem til opløsningen af dobbeltmonarkiet i 1814 i høj grad styret af det norske storborgerskab.

Foto: Rosendal ved Sognefjorden, ét af Norges ældst bevarede herresæder, opført i 1660erne for den danske adelsmand Ludvig Rosenkrantz. (Foto: Niels Peter Stilling)

I kongeriget Danmark-Norge var arbejdsdelingen klar: Danmark producerede de basale fødevarer, Norge stod for tømmer, jern og kobber. ”Jernværksgårde” og ”savværksgårde” kan vi med rette kalde de fornemme herregårdslignende bygninger, som tilhørte den norske overklasse. Økonomien på disse storgårde handlede om produktion og salg af jern og tømmer.

I foredraget præsenteres en række af de smukke huse, og vi kommer til at høre om ejerne, der som de danske kongers undersåtter formede en nyadlet dansk-norsk overklasse med uhyre rigdomme. Formuerne på de store savværksgårde blev i høj grad skabt på udenrigshandelen.

Derfor var det en katastrofe uden sidestykke for Norge, da vi i 1807 for alvor kom i krig med England, der var Norges største handelspartner og indtil 1807 en umættelig aftager af norsk tømmer. Danmark-Norges inddragelse i ”Verdenskrigen” på Napoleons side er den helt afgørende grund til bruddet 1814, og i virkeligheden til at Norge frem til Olieeventyret i 1970’erne var et af Europas fattige lande.

Foredraget ledsages af Stillings egne optagelser af storgårdene.

Foto: Austråt (nord for Trondhjem) er en savværksgård med danske aner. Træproduktionen markeredes på gårdspladsen med en række fint udskårne og bemalede træskulpturer, der fremviser norske egnsdragter. Foto: Niels Peter Stilling

Vejlesø, Malmmosen og Verdens Ende

Tirsdag, den 2. maj, kl. 16:30-18:30
Guider: Søren P. Petersen og Erik Trudsø Jespersen

Den 2. maj vil vi tage på en guidet vandretur på ca. 4 km. af de gode stier rundt om Vejlesø og ved Malmmosen.

Turen starter på Holte Station – parkeringspladsen på søsiden, og slutter lige overfor i Holte Havn, hvor der forhåbentlig er mulighed for at slukke tørsten (egen betaling).

Undervejs fortæller vi lidt om nogle af husene rundt om søen, skoven i Tyvekrogen, Malmmosen, kanalen til Furesøen, Hammerhus, Dronning gård Mejeri og Holte Havn.

Husk tøj efter vejrudsigten, og sko der er velegnede til en vandretur på stier, der *kan* være lidt fugtige.

Foto: Villa Middelboe: Opført 1953/54 ved kanalen mellem af Vejlesø og Furesøen for lampefabrikant Svend Middelboe.

Arkitekt: Jørn Utzon M.A.A.. Bygningen er fredet i 1999

(Foto: hiddenarchitecture.net)

Kulturslangen gennem Birkerød By
Mandag, den 8. maj kl. 16:30-18:30
Vandretur, ca. 2 km
Guider: Kim Sørensen, Svend Christensen
og Søren P. Petersen

Som en del af Kulturslangen gennem Birkerød blev der den 30. oktober 2022 åbnet en ny sløjfe på 8,7 km. "Birkerødturen" blev åbnet med en 2 km vandretur gennem Birkerød bymidte. På opfordring gentager vi turen i det nye år.

Foto: Krydset Birkerød Kongevej og Birkerød Hovedgade. (ca. 1942) På hjørnet ligger "Birkerød Tanken", der formodentlig har haft begrænset omsætning under besættelsen. Til venstre knejser "Birkerød Vartegn" Nobis Mølle, der en septembernat i 1949 brændte. Til højre bagest den relativt nyopførte ejendom Hovedgaden 9, med boghandel og tøjforretning i stuen og boliger i fire etager ovenpå. (Kilde: Birkerød Lokalhistoriske Arkiv og Museum)

Der er fortællestop ved:

- Mantziusgården
- Birkerød Kirke
- Majpladsen
- Udvalgte huse på Hovedgaden
- Teglporten
- Nobis Mølle
- Gl. Rådhus
- Kildedalsvej/Tværvej
- Cathrinelyst/Politiparken
- Nye præstegård
- Administrationscenter

Mødested: 8. maj 2023 på græsplænen foran Kulturcenter Mantzius, Johan Mantziusvej 7A, Birkerød.

Mødetid: kl. 16:30.

Turen afsluttes ved Administrationscentret i Birkerød, kl. ca. 18:30.

Turen arrangeres i samarbejde mellem Rudersdal Museum, Birkerød Lokalhistoriske Forening og Historisk-topografisk Selskab for Søllerød-egnen

Foto: Birkerød Hovedgade (1910), set fra Majpladsen. Ved "kringlen": brødudsalget fra Nobis Mølle. (Stenders Kunstforlag)

Hvilken befrielse?

Foredrag ved professor Claus Bryld

Tirsdag, den 6. juni kl. 19:30,
Søllerød Sognegård, Søllerødvej 13, Holte

I disse år udkommer mange bøger og film om Danmarks situation under besættelsen 1940-45. Vi har i selskabet valgt at lægge vægt på en meget lokal oplevelse af ”*de forbandede år*” ved at bede professor Claus Bryld (f. 1940) fortælle om sin opvækst under besættelsen og ikke mindst årene efter, hvor han måtte leve med en tung arv, ikke mindst på grund af sin fars, landsretssagfører Børge Michael Bering Bryld (1908-1958), tid som leder af den juridiske afdeling i det danske nazist-parti DNSAP.

Claus Bryld har valgt at introducere sit foredrag således:

Birkerøds lyksaligheder og ulyksaligheder

Jeg voksede op i Kajerød, Birkerød og Bistrup mellem 1945 og 1957, og byen og dens omegn spiller en stor rolle i min erindringsbog "*Hvilken befrielse. Fortælling fra en opvækst i nazismens og retsopgørets skygge*" fra 2008 (oprindeligt 1995).

I foredraget bliver tiden i Birkerød først set fra min mors vinkel – hun var advokat i Birkerød – og derefter fra min egen. På den ene side var tilværelsen i det idylliske Birkerød lys og let, på den anden side kastede fortiden med mine forældres skæbnesvangre politiske valg under besættelsen lange skygger over livet.

Foredraget arrangeres i samarbejde med:
Birkerød Lokalhistoriske Forening

Foto: denstoredanske.lex.dk

Nyt fra Rudersdal Museer

- ved museumschef Anja Olsen

Kære alle.

Først og fremmest godt nytår fra Rudersdal Museer. Jeg håber, at I lige som vi på museet, kan se tilbage på et godt år med mange gode oplevelser.

Udstillinger

I starten af året lukkede vi udstillingen ”*Pestilens – livet i epidemiernes skygge*” og med den sagde vi også farvel til de store coronanedlukninger. Det vidste vi ikke dengang, men det glæder jeg mig meget over i skrivende stund.

I stedet for at blive mindet om tidligere tiders liv med pest, kolera og andre frygtelige sygdomme åbnede vi udstillingen ”*Dengang Valdemar den store var lille*” og siden hen ”*Valdemar, Absalon og Bondepigen fra Nærum*”. To skønne udstillinger om den tidlige middelalder og livet her på vores egn i årene omkring 1100.

I dag er udstillingen om Valdemar den Stores barndom lukket og erstattet af den fineste udstilling om Magasin og de lokale afdelinger. *Magasinudstillingen* kommer til at stå frem til juni 2023, så der er god tid til at nå at se den.

Også udstillingen om ”*Absalon, Valdemar og Bondepigen fra Nærum*” står endnu, så hvis I endnu ikke har set resultaterne af udgravningen på Wesselsmindes jorde, så er der stadig rig mulighed for at se en af de unge kvinder, der levede i vores område for over 1000 år siden.

I 2022 indførte vi en ny tradition på Mothsgården, nemlig en juleudstilling, og vi var så heldige, at Jette Frölich sagde ja til at være den første til at pynte og skabe julestemning hos os. Det var meget smukt og stemningsfuldt! I 2023 har Jette Frölich 50 års jubilæum, og jeg håber, at vi kan markere det på en eller anden måde på museet.

Nye genstande

Det var meget trist, at boghandlen Mogens Funch måtte lukke i slutningen af 2022. Mogens Funch sad i bestyrelsen for Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne i en periode og boghandelen var den eneste, der solgte Søllerødbogen til at starte med. Axel Bredsdorff og arkivar Morten Meinert fik lejlighed til at modtage historisk materiale fra Mogens Funch, blandt andet et meget omfangsrigt udklipsmateriale om boghandelens liv gennem de næsten 90 år den eksisterede. Det er nu gemt for fremtiden.

Rundvisning i udstillingen om Magasin 7. februar 2023 kl. 14

Året starter altid med januarudsalg, og det gør det også på Mothsgården, hvor udstillingen om Magasin skifter tema fra at handle om julegaver til at handle om udsalg.

Rudersdal Museer vil gerne invitere jer til rundvisning i udstillingen om Magasin den 7. februar kl. 14. Der er ikke mange billetter og de fordeles efter først-til-mølle-princippet. (*se side 4*)

Foredrag med Eske Willerslev 30. marts 2023 kl. 17

”Alle gode gange tre” håber jeg holder i forhold til vores aftale om at få Eske Willerslev til at komme og fortælle om, hvordan DNA afslører tidligere tiders liv. Historisk-topografisk Selskab og museet har inviteret Eske Willerslev fordi hans forskning og DNA-analyser giver en ny og spændende viden om livet for mange tusinde år siden, hvilket er meget interessant i relation til Vedbækfundene. Vi håber, at det lykkes denne gang! (*se side 7*)

Billetter kommer til salg på Rudersdal Museers hjemmeside www.rudersdalmuseer.dk den 1. februar 2023

Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne
afholder ordinær generalforsamling onsdag den 31. maj kl. 19:30 i
Søllerød Sognegård. Dagsorden ifølge vedtægterne

Husk at give selskabet din **mailadresse**, så vi løbende kan udsende informationer om lokalhistorien, om arrangementer, om ændringer eller nye tilbud.

Send din mailadresse til Kirsten: sekretariat@histtop.dk

POST**PP**

DANMARK

Returneres ved varig adresseændring

Afsender:
Historisk-topografisk Selskab for
Søllerødegne
Rudersdal Museer,
Biblioteksalléen 5
2850 Nærum

Nye medlemmer til Historisk-topografisk Selskab?

Kender du nogen, som interesserer sig for vores lokale historie og bevaringen af kommunens kulturhistoriske værdier?

Giv vedkommende et medlemskab som gave.

Indmeldelse i

Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne

kan ske ved at gå ind på **www.histtop.dk** - sende en mail til **formand@histtop.dk** eller **sekretariat@histtop.dk** eller ringe til sekretariatet på Rudersdal Museer tlf. 46 11 56 53 (bedst: onsdage)

Husk at opgive navn - adresse - tlf. nr. - **og e-mail**

Årligt kontingent for 2023 er 250 kr. – inkl. Søllerødbogen og adgang til alle arrangementer og museer i Rudersdal

Betaling: Mobile Pay: 72024 (skriv navn og mail)

Bank: Reg. Nr. 2253, Kt. Nr. 7555 468 398